

починатися з відповідального та поважного ставлення саме до цього слова, пов'язаного з інформаційною владою.

Список використаної літератури:

1. Юзвишин И. И. Информациология / И. И. Юзвишин. — М. : Информациология, 1996. — 220 с.
2. Ярох А. І. Інформаційний простір та засоби масової інформації: концептуальна модель / А. І. Ярох. — Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. — 2011. — № 968. Сер.: Соціальні комунікації. — Вип. 3. — С. 30-34
3. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти [Текст] / І. В. Арістова ; за заг. ред. О. М. Бандурки. — Харків: Ун-т внутрішніх справ, 2000. — 386 с.
4. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [Монографія]. — К.: МАУП, 2003. — 424 с. : <http://politics.ellib.org.ua/pages-3665.html>
5. Зиновьев А. А. На пути к сверхобществ // А. А. Зиновьев. — М.: ЗАО Изд-во Центрополиграф, 2000. — 648 с.

Мельничук Ольга Степанівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ МІСЬКОГО ПРАВА

Проблематика нормативної визначеності сучасного міського права пов'язана з кількома обставинами. По-перше, як показує світова практика, перспективи створення нормативних систем на локальному рівні, мають лише ті міста, які мають спеціальний статус, або міста, які мають високий рівень самоорганізації. По-друге, сучасне міське право не має системи інституцій, які б застосовували винятково міське право, оскільки, наприклад, судова система держав є єдиною. По-третє, з огляду на існування муніципального права, міські правові норми ніби розчиняються у національній правовій системі.

Однак ці три проблеми є вирішуваними з позицій сучасної теорії правової нормативності. Міське право регулює лише ті відносини, що є суспільно значимими для жителів міст, при цьому вони мають певний територіальний рівень, в межах якого формується специфіка цих відносин як міських і за рамками якого не діють ті правові, соціальні, економічні та інші чинники, що визначають цю специфіку. По-перше, ці відносини мають локально-територіальний характер. По-друге, вони є комплексними за природою, оскільки пов'язані з реалізацією завдань і

функцій міського управління та самоврядування. По-третє, одним із суб'єктів цих правовідносин є населення міста, представлене органами міського самоврядування або державними органами (міська рада, її виконком тощо). І, по-четверте, що найбільш важливо, прискорюється глобальний процес урбанізації, який не може і не повинен бути стихійним явищем, наслідки якого будуть некеріваними і все більш антагоністичними до соціуму. Гостро накріла необхідність усвідомленого правового регулювання міського середовища та життєдіяльності як комплексного інституту. Сьогодні вже не можна розглядати місто з позиції тієї чи іншої галузі права. Це приводить до розриву органічної і складно влаштованої картини реального життя міста. Це збіднює і спрощує досліджувані процеси і в кінцевому підсумку може призвести до (що нерідко вже трапляється) негативних соціально-економічних наслідків такого правового регулювання.

Міська правова система та національна правова система діють на паритетних засадах, вони взаємодоповнюють одна одну у такий самий спосіб, як інтегративна правова система доповнює національну. Плюралістичність нормативних систем у правовому житті суспільства — це його риса, яку сьогодні неможливо ігнорувати, адже, перебуваючи одночасно у кількох правових системах, людина отримує більше простору для реалізації власної свободи. У цьому сенсі існування міської правової системи на нормативному рівні — це підтвердження думки Г. Кеглера про те, що сучасні нормативні системи є антиесенціалістськими, тобто вони не претендують на універсальність та всеосяжність, а є сегментарними [1, с. 111-117]. Тобто специфіка сучасного міського права виражається у тому, що його нормативна складова має чітко окреслену сферу застосування.

Важливо при цьому, що при характеристиці нормативної складової міського права слід виходити не з позитивістського, а з соціологічного розуміння правової норми. Традиційно під правовою нормою розуміють формальне правило поведінки, яке встановлене або санкціоноване державою [2, с. 112], і такий підхід є доволі поширеним і в сучасній юриспруденції. За великим рахунком, позитивістське розуміння правової норми має кілька методологічних наслідків. По-перше, якщо норма встановлюється державою, то вона є своєрідним наказом (командна теорія Дж. Остіна), і тому ця норма не обов'язково породжує соціальну норму. Тобто правова норма має свою особливу сферу буття, відносно автономну від буття інших соціальних норм. Наприклад, загальновідомо, що для того, щоб звичай став правовим, він має бути визнаний державою, тобто соціальна норма має перетворитися на правову з офіційним наказом слідувати цьому звичаю. Але у зворотньому напрямі ця схема не завжди діє: припис закону вважається нормою вже з моменту

вступу закону в силу, і навіть якщо закон не застосовується судами, норма все одно існує, незважаючи на те, що реально люди не підкорюються їй.

По-друге, формалістичне трактування правової норми породжує парадоксальний висновок: існування права — це одне, а дія права — це зовсім інше. Право є лише взірцем, відповідно до якого має скластися реальний правовий порядок. Тобто формальне право в певному сенсі є нереальним, воно перебуває винятково у сфері належного. Водночас зараз у загальнотеоретичній юриспруденції зазнає справедливої критики теорія, відповідно до якої право виступає винятково сферою належного [3, с. 39-43]. Право є не лише сферою належного, але й сферою сущого, тобто правовий порядок як наявне право є невід’ємною складовою правової реальності.

У зв’язку з цим при характеристиці міського права слід використовувати соціологічне розуміння норми, відповідно до якого нормою є те правило, яке проявляється в реальній поведінці людини. При цьому критерієм відмежування правових норм від інших типів соціальних норм є ступінь їх примусовості та обов’язковості [4, с. 154-155]. Ті норми, які підтримуються найбільш активно та захищаються найбільш жорстко, будуть правовими (подібну схему свого часу пропонував Р. Дворкін [5]).

З цих позицій стає зрозумілим, що норми міського права існують, передовсім, у соціальному просторі як правила типової поведінки городян, що підтримуються силою соціального примусу. Такі правові норми можуть отримувати своє позитивне закріплення в правових актах міського права, але частіше вони перебувають в просторі неофіційного права. Однак тут слід зауважити, що саме поняття неофіційного права, яке запропонував Л. І. Петражицький, не повною мірою відображає специфіку міського нормативно-правового регулювання. Вважаємо, що некоректно ототожнювати поняття «офіційні правила» та «правила, встановлені державою». Міські правові норми можуть бути цілком офіційними, якщо вони знайшли своє відображення в статуті територіальної громади міста, нормативних рішеннях міських рад тощо, але при цьому вони не будуть походити від держави.

З позицій соціологічного позитивізму правову норму іноді визначають як міжперсональний комунікативний акт, що містить у собі припис, передбачає активну чи пасивну поведінку свого адресата та має чітко виражений імперативний чи диспозитивний характер [6, с. 78]. При цьому обов’язковість правової норми виражається в її атрибутивно-імперативній структурі і підтримується у разі необхідності різними формами соціального примусу [7, с. 684].

Наприклад, туристичний та культурний образ міста може суттєво впливати на нормативну складову його існування. Так, центр Львова традиційно вважається одним із найбільш популярних туристичних об'єктів, оскільки саме тут можна відчутися дух цього міста та просякати його історією. Використання нормативного регулювання у міському праві Львова націлений на збереження правового образу міста.

Схожий підхід застосовується також в Одесі, де охорона культурної спадщини так само є принциповим напрямом правового розвитку. Одеська міська рада затвердила програму та звітувала щодо втілення ідеї включення центральної історичної частини забудови Одеси до основного списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [8]. Створюються міські правові норми у сфері забезпечення екологічного благополуччя міста [9], соціально-економічного та культурного розвитку [10] тощо.

Таким чином, для міського права розуміння норми з позицій соціологічного позитивізму є принциповим. По суті, сучасна критика існування міського права базується на тому, що воно не отримує свого продовження у вигляді офіційних правил поведінки (тобто встановлених державою) [11, с. 35-37]. Але абсолютно доказовим є те, що нормативна визначеність та специфіка правових норм міського права полягає у тому, що вони є правилами поведінки, які походять безпосередньо від громади міста, виражають специфіку його правового простору та менталітету, демонструють особливості правової культури городян.

Список використаної літератури:

1. Кеглер Г.Г. Этика после постмодернизма / Г.Г. Кеглер ; пер. с англ. Д.Г. Лахути // Вопросы философии. — 2006. — № 3. — С. 111–117.
2. Байтин М.И. Сущность права. Современное нормативное правопонимание на грани двух веков / М.И. Байтин. — Саратов : СГАП, 2001. — С. 112.
3. Оборотов Ю.Н. Уровни постижения правовых ценностей / Ю.Н. Оборотов // Актуальні проблеми філософії права. Правова аксіологія : матеріали Міжнародного «круглого столу» (м. Одеса, 9 грудня 2011 р.). — О. : Фенікс, 2012. — С. 39–43.
4. Заморська Л.І. Правова нормативність та її інституціоналізація в Україні : моногр. / Л.І. Заморська. — О. : Фенікс, 2013. — С. 154-155.
5. Дворкин Р. О правах всерьез / Рональд Дворкин ; пер. с англ. ; ред. Л.Б. Макеева. — М. : Российская политическая энциклопедия, 2004. — 392 с.
6. Горобець К.В. Ціннісно-нормативні складові правової сфери / К.В. Горобець // Часопис Київського університету права. — 2011. — № 4. — С. 78.
7. Поляков А.В. Общая теория права. Феноменолого-коммуникативный подход : курс лекций / А.В. Поляков. — 2-е изд., доп. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. — С. 684.

8. Про затвердження підсумкового звіту про результати виконання Миської цільової програми включення центральної історичної частини забудови Одеси до основного списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на 2013–2015 роки, затвердженої рішенням Одеської міської ради від 16 квітня 2013 року № 3313-VI : Рішення Одеської міської ради № 769-VII від 30.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/85826>
9. Про затвердження Програми «Екологічно чистий транспорт одеситам» : Рішення Одеської міської ради № 3760-V від 25.12.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odessa.ua/acts/council/18739/>
10. Про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку м. Одеси на 2018 рік : Рішення Одеської міської ради № 2896-VII від 16.02.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/103979/>
11. Крестовська Н.М. Правовий вимір незавершеної урбанізації в Україні / Н.М. Крестовська // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. ювіл. акад. С.В. Ківалова : у 2 т. – Т. 2. – О. : Юрид. л-ра, 2014. – С. 35–37.

Скुरіхін Сергій Миколайович

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРО ВЗАЄМОДІЮ ПРАВОВОГО ДОСВІДУ
ТА ПРАВОВОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ**

Право, як вид соціального регулювання, здійснює безпосередній вплив на процеси соціалізації, орієнтуючи індивідів у багатоаспектній соціальній дійсності. Наявність досвіду в правовій сфері, дозволяє суб'єкту повноцінно вступати в правову комунікацію, правовідносини, орієнтуватися в правовій дійсності. У зв'язку з цим, очевидним стає взаємозв'язок і взаємозалежність між правовим досвідом і правовою соціалізацією. Однак виникає питання, яким є цей взаємозв'язок? Наявність правового досвіду сприяє входженню індивіда в соціально-правове життя або в процесі правової соціалізації формується правовий досвід?

В даний час, соціалізація часто розглядається через категорію «досвід». Наприклад, соціалізація – це «процес засвоєння і подальшого розвитку індивідом соціально-культурного досвіду: трудових навичок, знань, норм, цінностей, традицій, що накопичуються і передаються від покоління до покоління, процес включення індивіда до системи суспільних відносин і формування у нього соціальних якостей» [1, с. 441].